



MATNLAR TARKIBIDA IQTISODIY TERMINLARNI QO‘LLASH VA TARJIMA QILISH

Yuldasheva Dilnoza Bekmurodovna

*filologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD),
dotsent, Samarqand iqtisodiyot va servis instituti,
E-mail: dilyuldasheva83@gmail.com*

Hasanov Mirsaid

Samarqand iqtisodiyot va servis instituti talabasi

1. Aniqlik va ravshanlik: Iqtisodiy atamalar murakkab iqtisodiy tushunchalar va g'oyalarni etkazishda aniqlik va ravshanlikni ta'minlaydi. Ular umumiy so'zlarni ishlatishda paydo bo'lishi mumkin bo'lgan noaniqlik va chalkashliklardan qochishadi. Terminologiya iqtisodiyot tilini birlashtirishga yordam beradi, uni turli mamlakatlar va sohalar mutaxassislari uchun tushunarli qiladi.

2. Samarali muloqot: Terminlardan foydalanish iqtisodchilar, tahlilchilar, ishbilarmonlar va iqtisodiy sohaning boshqa vakillari o'rtasida muloqotni osonlashtiradi. Bu ularga vaqt va resurslarni tejab, qisqaroq va aniqroq ma'lumot almashish imkonini beradi. Iqtisodiyot sohasida yagona axborot makonini yaratishga atamashunoslik ham yordam beradi.

3. Axborotning mavjudligi: Iqtisodiy atamalarni boshqa tillarga tarjima qilish iqtisodiy jarayonlar va hodisalar haqidagi ma'lumotlarni asl tilni bilmaydigan odamlar uchun ochiq qiladi. Bu esa iqtisodiy bilimlarni ommalashtirish va aholining moliyaviy savodxonligi darajasini oshirishga xizmat qilmoqda. Xalqaro iqtisodiy munosabatlarni rivojlantirishda terminologiyani tarjima qilish ham muhim ahamiyatga ega.

4. Ma'noning saqlanishi: Iqtisodiy atamalarni tarjima qilishda ularning aniq ma'nosi va mazmunini saqlab qolish zarur. Bu ma'lumotlarning buzib ko'rsatilishiga yo'l qo'ymaslik uchun zarur. Tarjimonlar iqtisod sohasida chuqur bilimga ega bo'lishlari bilan birga manba va maqsadli tillarni ham egallashlari kerak.

5. Matnlar sifatini oshirish: Iqtisodiy atamalardan to'g'ri foydalanish va tarjima qilish iqtisodiy mavzudagi matnlarning sifatini oshiradi. Bu ularni yanada o'qilishi, tushunarli va ma'lumotli qiladi. To'g'ri tarjima qilingan matnlar o'quvchilarda ko'proq ishonch uyg'otadi. Shuni ta'kidlash kerak: Hamma iqtisodiy atamalarning boshqa tillarda aniq ekvivalentlari mavjud emas. Bunday hollarda transkripsiya, tracing yoki tavsifiy tarjimadan foydalanish mumkin. Iqtisodiy



matnlarni tarjima qilishda atamalar qaysi kontekstda ishlatilishini hisobga olish kerak. Iqtisodiy atamalardan foydalanish va tarjima qilish muhim jihatdir: Xalqaro iqtisodiy aloqa. Iqtisodiy bilimlarni tarqatish. Aholining moliyaviy savodxonligi darajasini oshirish.

Matnlarda iqtisodiy atamalardan foydalanish va tarjima qilish usullari:

1. Ekvivalentni tanlash: Bu iqtisodiy atamalarni tarjima qilishning eng keng tarqalgan usuli. Ekvivalent ma'no, grammatik shakl va stilistik rangning aniq mosligi asosida tanlanadi. Ekvivalentni qidirishda iqtisodiy atamalarning lug'atlaridan foydalanish tavsiya etiladi.

2. Kuzatish: Bu usul tilda aniq ekvivalenti bo'lmaganda qo'llaniladi. Kuzatish paytida atamaning tuzilishi va morfemik tarkibining so'zma-so'z tarjimasi sodir bo'ladi. Kuzatuv so'zma-so'z (masalan, "yalpi ichki mahsulot") yoki semantik (masalan, "erkin savdo") bo'lishi mumkin.

3. Transkripsiya: Transkripsiya atama tovushini etkazish uchun ishlatiladi. U kuzatish imkonsiz yoki amaliy bo'lmagan hollarda qo'llaniladi. Transkripsiya qilishda atama tovushini o'rganilayotgan til qoidalarini hisobga olgan holda iloji boricha aniqroq etkazish kerak.

4. Tasviriy tarjima: Bu usul boshqa tarjima usullaridan foydalanish imkoni bo'lmaganda qo'llaniladi. Tavsif tarjimasi atamaning ma'nosini batafsil tavsiflaydi. Ta'rifiy tarjima aniq, qisqa va tushunarli bo'lishi kerak.

5. Semantik tarjima: Bu usul atamaning aniq ma'nosini emas, balki uning ma'nosini etkazish zarur bo'lganda qo'llaniladi. Semantik tarjimadan maqsad tilda aniq ekvivalenti bo'lmaganda yoki atama bir nechta ma'noga ega bo'lganda qo'llanilishi mumkin. Semantik tarjima qilishda atamadagi asosiy fikrni saqlab qolish muhimdir.

Iqtisodiy atamalardan foydalanish: Axborot uzatishning aniqligi va ravshanligini oshiradi. Iqtisodiyot tilini birlashtiradi, uni turli mamlakatlar va sohalar mutaxassislari uchun tushunarli qiladi. Axborot almashishda vaqt va resurslarni tejaydi. Iqtisodiyot sohasida yagona axborot makonini yaratishga yordam beradi.

Iqtisodiy atamalarning tarjimasi: Iqtisodiy jarayonlar va hodisalar haqidagi ma'lumotlarni asl tilni bilmaydigan odamlar uchun ochiq qiladi. Iqtisodiy bilimlarni ommalashtirish va aholining moliyaviy savodxonligi darajasini oshirishga ko'maklashadi. Xalqaro iqtisodiy aloqalarni rivojlantirish uchun muhim. Iqtisodiy atamalardan foydalanish va tarjima qilish samaradorligi quyidagilarga bog'liq: Ekvivalentlarni to'g'ri tanlash yoki boshqa tarjima usullaridan



foydalanish. Tarjimaning mazmuni va maqsadini hisobga olgan holda. Tarjimonning iqtisodiyot va tilshunoslik sohasidagi bilim va malakasi. Iqtisodiy atamalardan foydalanish va tarjima qilish samaradorligini oshirish uchun quyidagilar tavsiya etiladi: Iqtisodiy atamalarning lug'atlaridan foydalaning. Matnlarda terminologiyani keltiring. Atamalarning ma'nosini tushuntirish uchun izoh va izohlardan foydalaning. Iqtisodiy atamalardan foydalanish va tarjima qilish muhim vositadir: Iqtisodiyot sohasida aniq va samarali muloqotni ta'minlash. Iqtisodiy bilimlarni tarqatish va aholining moliyaviy savodxonligi darajasini oshirish. Xalqaro iqtisodiy aloqalarni rivojlantirish uchun.

Misollar: Analitik hisobotda aniq iqtisodiy atamalardan foydalanish uni foydalanuvchilar uchun tushunarli va ishonchli qiladi. Iqtisodiy atamalarni rus tiliga tarjima qilish xorijiy ilmiy maqolalar va nashrlarni rusiyzabon aholi uchun ochiq qiladi. Iqtisodiy hujjatlar matnlarida atamaviy so'zlardan foydalanish ularni tushunish va tahlil qilishni osonlashtiradi.

Matnlarda iqtisodiy jihatdan o'sish prognozi:

1. OAV: Globallashuvning kuchayishi va jahon iqtisodiyotining o'zaro bog'liqligi ommaviy axborot vositalarida iqtisodiy voqea va hodisalarni tobora ko'proq yoritib borishiga olib keladi. Bu esa axborotni to'g'ri etkazish uchun ko'proq iqtisodiy atamalardan foydalanish zaruriyatiga olib keladi. Misollar: Jahon iqtisodiyoti holatiga oid tahliliy maqolalar. Iqtisodiy forumlar va sammitlar haqidagi hisobotlar. Iqtisodchilar va tadbirkorlar bilan suhbat.

2. Biznes: Ishbilarmonlik aloqalari tobora globallashib bormoqda, bu turli mamlakatlar mutaxassislari uchun tushunarli bo'lgan yagona tildan foydalanishni talab qiladi. Bu xo'jalik yozishmalarida, taqdimot va boshqa hujjatlarda iqtisodiy atamalardan foydalanishning ko'payishiga olib kelmoqda. Misollar: Xalqaro kompaniyalar o'rtasidagi shartnomalar. Xorijiy investorlar uchun biznes-rejalar. Aktsiyadorlar uchun moliyaviy hisobot.

3. Ta'lim: Iqtisodiy bilimlar barcha kasb egalari uchun tobora muhim ahamiyat kasb etmoqda. Bu esa o'quv materiallarida, ma'ruza va seminar mashg'ulotlarida iqtisodiy atamalardan foydalanishning ko'payishiga olib kelmoqda. Misollar: Iqtisodiyot bo'yicha darsliklar. Moliyaviy savodxonlik kurslari. Tadbirkorlik bo'yicha onlayn trening.

4. Internet: Internet keng ko'lamli iqtisodiy masalalar bo'yicha axborot manbai hisoblanadi. Bu esa internet-nashrlar, bloglar va forumlarda iqtisodiy atamalardan foydalanishning kuchayishiga olib kelmoqda. Misollar:



Makroiqtisodiyot va mikroiqtisodiyot haqidagi maqolalar. Savdo va investitsiya haqida bloglar. Iqtisodiy muammolarni muhokama qilish uchun forumlar.

Iqtisodiy atamalarning ko'payishiga to'sqinlik qiluvchi omillar: Qiyinchilik: Iqtisodiy atamalarni maxsus ta'limga ega bo'lmaganlar uchun tushunish qiyin bo'lishi mumkin. Noaniqlik: Ba'zi iqtisodiy atamalar bir nechta ma'noga ega bo'lishi mumkin, bu chalkashlikka olib kelishi mumkin. Istamaslik: Odamlar, agar ular tushunilmasligini his qilsalar, iqtisodiy atamalardan foydalanishni istamasligi mumkin. Iqtisodiy atamalardan samarali foydalanish uchun: ulardan to'g'ri va aniq foydalanish muhimdir. Birinchi marta tilga olinganda atamalarni aniqligi. Oddiy va tushunarli so'zlardan foydalanish. Jargonishlatmaslik.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Bekmurodovna, Y. D., & Bakhodirovich, E. D. (2023). OPPORTUNITIES FOR THE DEVELOPMENT OF THE INTERNATIONAL PILGRIMAGE TOURISM IN UZBEKISTAN. *Galaxy International Interdisciplinary Research Journal*, 11(4), 312-314.
2. Bekmurodovna, Y. D., & Bakhodirovich, E. D. (2023). PROBLEMS IN THE ERA OF GLOBALIZATION AND INNOVATIVE SOLUTIONS TO THEM. *Galaxy International Interdisciplinary Research Journal*, 11(4), 329-331.
3. Bekmurodovna, Y. D., & Bakhodirovich, E. D. (2023). OPPORTUNITIES FOR THE DEVELOPMENT OF THE INTERNATIONAL PILGRIMAGE TOURISM IN UZBEKISTAN. *Galaxy International Interdisciplinary Research Journal*, 11(4), 312-314.
4. Bekmurodovna, Y. D. (2021). Organization Of Terms As A Factor for The Improvement of Economic Sciences. *Eurasian Research Bulletin*, 2, 82-86.
5. Yuldasheva, D., & Karshieva, M. (2022, January). PERTINENT TO THE ROLE OF SCIENTIST WOMEN IN THE DEVELOPMENT OF THE SUBJECT UZBEK LINGUISTICS. In *Archive of Conferences* (pp. 61-62).
6. Yuldasheva, D. (2022). FORMATION OF ECONOMIC TERMINOLOGY-THE CURRENT STAGE OF DEVELOPMENT OF THE TERMINOLOGY OF THE UZBEK LANGUAGE. *Berlin Studies Transnational Journal of Science and Humanities*, 2(1.6 Philological sciences).
7. Yuldasheva, D. B. (2023). NAVOIYNING SHE'RIY SAN'ATLARDAN FOYDALANISH MAHORATIGA DOIR. *Academic research in educational sciences*, 4(Conference Proceedings 1), 174-179.
8. Yuldasheva, D. (2022). The Intensification Of Learning Uzbek Language Using Moodle Technology. *Berlin Studies Transnational Journal of Science and Humanities*, 2(1.6 Philological sciences).



9. Yuldasheva, D. (2022). The Intensification Of Learning Uzbek Language Using Moodle Technology. Berlin Studies Transnational Journal of Science and Humanities, 2(1.6 Philological sciences).
10. Yuldasheva, D. (2022). THE EMERGENCE OF NEW ECONOMIC WORDS AND PHRASES IN THE LEXICAL SYSTEM OF THE MODERN UZBEK LANGUAGE. 湖南大学学报 (自然科学版), 49(10).
11. Dilnoza, Y. (2018). About Conducting Research on the Subject of Ornithological Terms in Uzbek Language. ANGLISTICUM. Journal of the Association-Institute for English Language and American Studies, 7(7), 53-61.
12. Yuldasheva, D. (2019). Communicative approach in teaching a foreign language. Scientific and Technical Journal of Namangan Institute of Engineering and Technology, 1(9), 193-199.
13. Yuldasheva, D. (2022). METHODOLOGY FOR DEVELOPING STUDENTS' COMMUNICATIVE COMPETENCE IN ENGLISH (ON THE EXAMPLE OF TOURISM DIRECTIONS). Science and innovation, 1(B7), 1498-1501.
14. Hamzaevich, S. J., Jumakulovich, E. N., Shodievich, S. H., Rozikovna, R. M., & Jubatirovna, X. S. (2024). ILMIY TADQIQOTLARDA OLINGAN MA'LUMOTLARNI PEARSON MEZONI BO 'YICHA TAHLIL QILISH. INTERNATIONAL JOURNAL OF RECENTLY SCIENTIFIC RESEARCHER'S THEORY, 2(1), 82-86.
15. Шодиевич, Ш. Х., Эрматов, Н. Ж., Расулова, М. Р., Шодиев, Ж. Х., & Хожаназарова, С. Ж. (2023). MICROSOFT EXCEL ЭЛЕКТРОН ЖАДВАЛИДАН ФОЙДАЛАНИБ ИЛМИЙ ТАДҚИҚОТ НАТИЖАЛАРИНИ СТАТИСТИК ҲИСОБЛАШ. INTERNATIONAL JOURNAL OF RECENTLY SCIENTIFIC RESEARCHER'S THEORY, 1(4), 67-75.
16. Kamil, M., Shodiev, J., & Zarina, R. (2024). TECHNOLOGICAL TRENDS IN THE DIGITAL ECONOMY. American Journal of Language, Literacy and Learning in STEM Education (2993-2769), 2(1), 406-408.